

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2022

YEARBOOK

2022

ГОДИНА 13
БРОЈ 20

VOLUME 13
NO 20

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2022
YEARBOOK
2022

ГОДИНА 13
БР. 20

VOLUME XIII
NO 20

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

Издавачки совет

проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска
проф. д-р Светлана Јакимовска
проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
проф. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
проф. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка
Маролова, доц. д-р Весна Коцева, доц. д-р Надица Негриевска, доц. д-р Марија Крстева,
доц. д-р Наталија Поп Зариева, проф.д-р Игор Станојоски, доц.д-р Лидија Камчева Панова

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

м-р. Лидјана Јовановска (македонски јазик)
доц. д-р Сашка Јовановска (англиски јазик)
доц. д-р Наталија Поп Зариева (англиски јазик)

Техничко уредување

Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“-Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип
Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Editorial board

Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD
Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD
Prof. Svetlana Jakimovska, PhD
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD - University of Malta, Malta
Prof. Necati Demir, PhD - University of Gazi, Turkey
Prof. Ridvan Canım, PhD - University of Edrene, Turkey
Prof. Stana Smiljkovic, PhD - University of Nis, Serbia
Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD - University Paris Est, France
Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD - University Paris 7 – Denis Diderot, France
Prof. Ronald Shafer PhD - University of Pennsylvania, USA
Prof. Christina Kona, PhD - Hellenic American University, Greece
Prof. Zlatko Kramaric, PhD - University Josip Juraj Strosmaer, Croatia
Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD - University of Zagreb, Croatia
Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD - University of Montenegro, Montenegro
Prof. Rajka Glusica, PhD - University of Montenegro, Montenegro
Prof. Marija Todorova, PhD - Baptist University of Hong Kong, China
Prof. Zoran Popovski, PhD - Institute of education, Hong Kong, China
Prof. Elena Andonova, PhD - University Neofilt Rilski, Bulgaria
Diana Mistreanu, MA - University of Luxemburg, Luxemburg
Prof. Zuzana Barakova, PhD - University Pavol Joseph Safarik, Slovakia
Prof. Natasa Popovik, PhD - University of Novi Sad, Serbia
Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Prof. Vesna Koceva, PhD, Prof. Nadica Negrievska, PhD,
Prof. Marija Krsteva, PhD, Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, Prof. Igor Stanojoski, PhD,
Prof. Lidija Kamceva Panova, PhD,

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editors

Liljana Jovanovska, MA (Macedonian language)
Prof. Saska Jovanovska, PhD, (English language)
Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, (English language)

Technical editor

Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University
Faculty of Philology
Krste Misirkov b.b., PO box 201
2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Книжевност

Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev, Kristina Kostova
FROM THE ROMANTICS TO STOKER: CULTURE,
APPEAL AND LONGEVITY OF THE MYTH..... 9

Марина Иванова
ПРИКАЗ НА ВРСКАТА МЕЃУ РЕАЛНОСТА И ФИКЦИЈАТА ВО
„СТАРЕЦОТ И МОРЕТО“ ОД ЕРНЕСТ ХЕМИНГВЕЈ
Marina Ivanova
DEPICTION OF THE CONNECTION BETWEEN REALITY AND
FICTION IN “THE OLD MAN AND THE SEA” BY ERNEST HEMINGWAY..... 17

Лилјана Јовановска
СИМБОЛИКАТА НА ЗНАЧЕЊЕТО НА ПТИЦИТЕ ВО
ДЕЛАТА НА ВИДОЕ ПОДГОРЕЦ
Liljana Jovanovska
SYMBOLISM OF THE MEANING OF BIRDS IN THE WORKS
OF VIDOE PODGOREC..... 27

Kristina Kostova, Krste Iliev, Dragan Donev
ANALYZING IMAGE SCHEMAS IN EXCERPTS OF SOME
SHAKESPEAREAN PLAYS

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev
ONE RECURRENT THEME: REVENGE IN SHAKESPEARE’S TRAGEDIES,
HISTORIES AND COMEDIES 39

Преведување и толкување

Марија Леонтиќ
ПРВИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ НА ОСМАНСКО-ТУРСКИ
ДОКУМЕНТИ И ПРВИТЕ ИСТРАЖУВАЧИ НА ОСМАНЛИСКИОТ
ПЕРИОД ВО МАКЕДОНИЈА
Marija Leontik
THE FIRST TRANSLATORS OF OTTOMAN-TURKISH
DOCUMENTS AND THE FIRST RESEARCHERS OF OTTOMAN
PERIOD IN MACEDONIA 45

Даринка Маролова
СИНТАКСИЧКАТА ПОВЕЌЕЗНАЧНОСТ ВО ТОЛКУВАЧКИОТ ПРОЦЕС
Darinka Marolova
SYNTACTIC AMBIGUITY IN INTERPRETING PROCESS..... 57

Методика

Sanja Gasov
THE ROLE OF THE PEDAGOGUE IN 12 EUROPEAN COUNTRIES 85

Мирјана Пачовска
КОМУНИКАТИВНИТЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ВО УЧЕБНИЦИТЕ
ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК
Mirjana Pachovska
COMMUNICATIVE PHRASEOLOGICAL UNITS IN THE
TEXTBOOKS OF GERMAN LANGUAGE 93

Јазик

Даринка Маролова, Марина Христовска
СЛОЖЕНИТЕ ИМЕНКИ ВО СОВРЕМЕНИТЕ
СТРУЧНИ ЈАЗИЦИ (ГЕРМАНСКИ, МАКЕДОНСКИ)
Darinka Marolova, Marina Hristovska
COMPOUND NOUNS IN MODERN SPECIALIZED LANGUAGES
(GERMAN, MACEDONIAN) 107

Сељвије Селмани
СУФИКСНОТО ИЗВЕДУВАЊЕ ВО ПРОЗАТА НА ФАИК КОНИЦА
Seljvije Selmani
THE SUFFIX DERIVATION IN FAIK KONICA'S PROSE 113

ПРИКАЗ НА ВРСКАТА МЕЃУ РЕАЛНОСТА И ФИКЦИЈАТА ВО „СТАРЕЦОТ И МОРЕТО“ ОД ЕРНЕСТ ХЕМИНГВЕЈ

Марина Иванова¹

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
ivanovamarina99@gmail.com

Апстракт: Во овој труд се елаборирани сличностите помеѓу реалноста и фиктивните елементи во приказната за „Старецот и морето“ (1952). Она што е специфично за творештвото на Хемингвеј, вклучувајќи го и ова дело, е неговата тенденција да црпи инспирација од вистинскиот живот и сето тоа да го пренесе во приказните. Во првиот дел од трудот се опишани посетите на Хемингвеј на Куба и теориите за тоа како Куба влијаела врз создавањето на новелата. Понатаму, преку конкретни примери од делото се покажани инспирациите за ликовите и локациите, како и сличностите меѓу приказот на христијанството во новелата и христијанството во секојдневието на Кубанците. На крај се разработени повеќе детали кои Хемингвеј ги вклучил за да напише реалистична приказна. Преку деталното анализирање на новелата ќе се потврди тезата дека Куба имала клучна улога во создавањето на „Старецот и морето“ (1952).

Клучни зборови: *Куба, сличности, реалност, фикција, инспирација, христијанство*

DEPICTION OF THE CONNECTION BETWEEN REALITY AND FICTION IN “THE OLD MAN AND THE SEA” BY ERNEST HEMINGWAY

Marina Ivanova¹

¹Faculty of Philology, University „Goce Delcev“ – Stip
ivanovamarina99@gmail.com

Abstract: This paper elaborates the similarities between the reality and the fictitious elements in the story about “The Old Man and the Sea” (1952). What is characteristic about Hemingway’s works, including this novella, is his tendency to draw inspiration from the real life and to transfer that to his stories. In the first part of this paper Hemingway’s visits to Cuba are described as well as the theories of how Cuba influenced the creation of the work. Then through specific examples from the novella the inspirations for the characters and the locations as well as the similarities between the depiction of Christianity in the novella and Christianity in the everyday life of the Cubans are shown. At the end numerous details that Hemingway included in order to write a realistic story are elaborated. Through the detailed analysis of the novella, the thesis that Cuba had a key role in the writing of “The Old Man and the Sea” (1952) will be confirmed.

Key words: *Cuba, similarities, reality, fiction, inspiration, Christianity*

Вовед

Предмет на анализа на овој труд е врската меѓу реалноста, односно искуствата на Хемингвеј додека бил на Куба, и фиктивните елементи во новелата „Старецот и морето“ (1952), прикажана преку низа од примери.

Општо познато е дека писателите честопати се инспирираат од сè што ги опкружува за да ги напишат своите дела, а тоа е случајот и со легендарниот Ернест Хемингвеј. Тој проживеал доста турбулентен живот и голем број од читателите и критичарите се обидуваат да пронајдат поврзаност меѓу неговите животни искуства и творбите. Хемингвеј вклучувал автобиографски елементи во многу од неговите дела, а најзабележителни се во романот „Збогум на оружјето“ (1929), чија содржина и ликови премногу наликуваат на вистинските искуства на Хемингвеј од Првата светска војна. Дури и тој самиот потврдил дека највистинито, најавтентично дело му бил токму овој роман (Синделар, 2014, стр. 29).

За „Старецот и морето“ (1952) Ернест велел дека не вметнал намерно симболи во делото (Бејкер, 1959, стр.780), туку дека сите поврзаности на фикцијата со реалноста се резултат на неговиот пререалистичен приказ на нештата (Џобс, 1968, стр.5). Употребувајќи ја својата т.н. теорија на санта мраз – техниката со која се фокусирал на најважните елементи од приказната и ги оставил читателите да извлечат заклучоци за некажаните работи, Хемингвеј напишал навидум обична приказна за истрајноста и гордоста на еден рибар додека се борел со рибата марлин (слична на сабјарката), но и со животот. Со

оглед на честите посети на Куба разбирливо е зошто се поставува прашањето – Дали и како Хемингвеј бил инспириран од овој остров и Кубанците за да го напише своето најдобро и најпознато дело?

Романсата на Хемингвеј со Куба

Врската на Хемингвеј со Куба може да се подели на три периоди (етапи) - пред да ја напише новелата, додека ја пишува и откако била напишана и издадена.

I етапа – Хемингвеј и Куба пред пишувањето на „Старецот и морето“

Првата случајна посета на Куба во 1928 год. на враќање од Франција за САД заедно со сопругата Полин била доволна за Хемингвеј да се вљуби во фасцинантниот остров и љубезниот народ. Подоцна, при честите патувања помеѓу Куба и Ки Вест во 30-тите се спријателил со кубанските рибари Карлос Гутјерез и Грегорио Фуентес, а заедничките авантури и сè што научил за риболовот од нив запишал во статиите за магазинот *Esquire* (Бејкер, 1969, стр.244). Исто така имал желба да се докаже како природнонаучник и да ги проучува рибите марлин во водите околу Куба. За таа цел во 1934 год. со парите што ги добил од статиите купил брод на кој пречекувал голем број пријатели, соработници и познаници. Она што е интересно за овој брод е фактот дека Хемингвеј му го дал името *Pilar*¹ по црквата на Богородица во Сарагоса, Шпанија и прекарот кој го користел за Полин за време на нивната афера додека сè уште бил во брак со првата сопруга Хедли (Мелу, 1992, стр.434).

По Шпанската граѓанска војна во 1939 год. и ангажманот како воен дописник, Ернест пристигнал на Куба заедно со третата сопруга Марта Глехорн и го изнајмиле имотот *Finca Vigia* (имотот Видиковец), кој се наоѓа над гратчето Сан Франциско де Паула на 20 километри источно од Хавана. За време на Втората светска војна заедно со Грегорио Фуентес и уште неколку пријатели ја формирал групата *Crook Factory* (Мејерс, 1985, стр.367) и ги прислушкувале радијата на нацистичките подморници во водите околу Куба, со што ѝ помагал на американската влада. Марта не била воодушевена од овој подвиг и го убедила да известуваат за војната од Лондон, а оттаму Хемингвеј се вратил на Куба со жената која ќе остане негова вдовица, Мери Велш.

II етапа – Хемингвеј и Куба за време на пишувањето на „Старецот и морето“

Негативните критики за книгата „Преку реката, во сенката на дрвјата“ (1950), му ја уништиле репутацијата на врвен писател и Хемингвеј со право бил разочаран. Младата италијанска љубовница Адријана Иванчиќ, која му била муза за неуспешниот роман, го посетила на имотот во Куба во 1951 год. и за време на оваа посета инспирацијата му процветала (Бејкер, 1969, стр.488). Овие

1) Црквата го носи името *Nuestra Señora del Pilar (Our Lady of the Pillar)* и според легендите тоа се однесува на појавувањето на Богородица врз столб како привидение на Св. Јаков додека проповедал во Шпанија. Таа го охрабрила да продолжи со ширењето на христијанството и за да ѝ се заблагодари изградил црква на местото каде што се појавила.

Pilar – столб, стожер, дирек, потпора (превод)

новопронајдени желба за живот и инспирација траеле неколку недели, што му помогнало да заврши една од трите планирани книги за „Острови во океанот“ (1970) и да започне со пишувањето на „Старецот и морето“ (1952). Ракописот најпрво бил насловен “*The Sea in Being*” и “*The Dignity of Man*” (Фелдман, 2019, стр.276), а конечниот наслов за првпат бил употребен во писмото што Ернест го напишал до блискиот пријател и издавач Чарлс Скрибнер, барајќи да му вети дека ќе ја издаде приказната за *старецот и морето* по секоја цена (Бејкер, 1969, стр.488).

III етапа – Хемингвеј и Куба по издавањето на „Старецот и морето“

Приказната најпрво ја објавиле во 1952 год. во септемвриското издание на магазинот *Life*, а подоцна истата година и како книга. Осумнеделните напори на Хемингвеј да ја заврши приказната биле наградени со огромен успех, распродадени тиражи од новелата и престижните признанија Пулицерова и Нобелова награда за литература (Вагнер-Мартин, 2000, стр. 46). Како благодарност за гостопримството кое Кубанците му го покажале низ годините им ја посветил Нобеловата награда на неа, а парите од неа ги донирал на црквата на нивната заштитничка *Virgen del Cobre* во градот Сантијаго де Куба. Во јули 1960 год. Хемингвеј и семејството засекогаш си заминале од островот бидејќи односите меѓу САД и Куба, која била водена од тогашниот револуционер, а подоцна и претседател на Куба, Фидел Кастро, се заостриле и честите посети на Ернест буделе сомнежи, а и кубанската влада одлучила да ги конфискува имотите на американските државјани.

Инспирација за „Старецот и морето“

И покрај тоа што е тешко да се открие што имал на ум Ернест додека го создавал делото и секој читател си има свои претпоставки, според повеќето критичари постојат две теории за тоа како Хемингвеј ја добил идејата да ја напише новелата.

Една од овие теории е дека Ернест ја искористил или ја „украл“ приказната што ја слушнал од пријателот Карлос Гутјерез, кој со години работел на бродот *Pilar* пред да си замине и на негово место да дојде Грегорио Фуентес. Оваа приказна за стар рибар кој се борел со огромен марлин и поминал неколку дена на отворено море, Хемингвеј прво ја запишал во статијата *On the Blue Water: A Gulf Stream Letter* (1936). Дури и тој во неколку наврати зборувал за тоа колку му се допаднала приказната и за потенцијалот да биде одлична книга доколку успее да ја напише (Бејкер, 1959, стр.479), но и дека пред да започне со пишувањето ја имал на ум цели петнаесет години.

Според другата теорија Хемингвеј сакал новелата да биде еден вид мемоар, со кој метафорички ќе ги прикаже сите маки и неуспеси со кои се соочил при крајот од кариерата и животот. Критичарот Јанг (1966) тврди дека Хемингвеј сакал да напише нешто со кое ќе докаже дека сè уште е истиот генијален писател од порано, исто како што Сантијаго сака да докаже дека сè уште ги има вештините на добар рибар (стр.126).

Вистински личности и фиктивни ликови

Постојано патувајќи и одејќи на авантури, Хемингвеј запознавал интересни личности од различни страни на светот и ги користел тие познанства за да создаде фасцинантни ликови во своите дела, како што е случајот и со оваа новела. Вистинските Кубанци кои ги познавал и му биле пријатели послужиле како инспирација за ликовите во „Старецот и морето“ (1952):

- Главниот лик Сантијаго покажува дека истрајноста, гордоста и пријателството со момчето Манолин се доволни за да му дадат сила да ги преживее искушенијата кои му ги приредува животот. Од бројните истражувања, најблиску што се има дојдено до потенцијално вистинскиот Сантијаго, односно до личноста која послужила како модел за создавањето на овој лик, е кубанскиот деведесет и петгодишен рибар Анселмо Хернандез. Тој во 1965 год. изјавил дека Хемингвеј му ветил дека ќе напише книга за него и имал слики со Ернест од времето кога на Куба се снимала филмската адаптација за новелата (Јанг, 1966, стр.124). Сепак постои и веројатноста Хемингвеј да го базирал ликот врз себеси и своите карактеристики како што правел и претходно (Јанг, 1966, стр.273).
- Манолин е единствената личност која му пружа поддршка на старецот и со своето пријателство му го спасува животот, а на крајот од делото останува како симбол за лојалност и за изгубената сила од младоста. Се претпоставува дека инспирација бил Карлос Гутјерез бидејќи започнал да работи на бродови со рибарите на приближна возраст (7 години) со таа на која започнал да работи фиктивниот Манолин (5 години) (Хемингвеј, 2000, стр.128). Не може ниту целосно да се исклучи можноста ликот да е базиран врз Манолито, синот на сопственикот на локалот во Коцимар каде Хемингвеј често одел (Бејкер, 1969, стр. 466).
- Описот на постарите рибари во ресторанот се темели врз старите чесни рибари кои се бореле за опстанок во периодот пред револуцијата на Фидел Кастро, додека Хемингвеј живеел на Куба и сведочел на нивните маки и сиромаштија. Освен од риболовот во Мексиканскиот Залив тие заработувале за живот и со организирање на пловидби за туристите (Данлави Валенти, 2002, стр. 53). Од друга страна, младите рибари кои му се потсмеваат на Сантијаго се приказ на поновата генерација рибари за да се прикаже исчезнувањето на кубанската традиција и процутот на експлоатативниот риболов (Силвестер и Доналдсон, 1996, стр. 257).
- Безимените туристи кои се појавуваат на крајот од новелата не се од некое посебно значење, но верувам дека Хемингвеј ги вклучил сакајќи да прикаже колку туристите биле неинформирани за островот кој го посетувале и колку несвесни биле за проблемите и секојдневието на локалното население. Голем број американски иселеници и туристи, вклучувајќи го и Ернест, уживале на овој остров забавувајќи се со коцкање, риболов и други активности. Многу од посетителите покажувале непочитување кон убавините на Куба и нејзиниот народ со тоа што не биле заинтересирани да научат нешто повеќе, а сето ова се потврдува со рамнодушниот и погрешен коментар за скелетот на рибата на крајот од новелата.

Локации

Во новелата никаде јасно не се споменува името на местото каде се одвива дејството, туку е опишано само како рибарско селце во близина на Хавана. Ова селце од новелата е најверојатно Коцимар, кое било една од локациите каде Хемингвеј го закотвувал бродот *Pilar* (Нобл, 2016, стр.2) и се наоѓа на девет милји од имотот *Finca Vigia* и седум милји источно од Хавана (Хемингвеј, 2000, стр. 141).

Исто така лесно е да се воочи дека *the Terrace* од новелата е истиот локал *La Terraza* во Коцимар ако ги земеме предвид спомнувањето на името на ресторанот во новелата и честите посети на Ернест на селцето Коцимар и на ресторанот *La Terraza*, каде што рибарите заедно пиеле и разговарале за риболовот (Хемингвеј и Бренен, 2003, стр.100). Овде Хемингвеј на рибарите им поставувал безброј прашања за риболовот, временските услови и нивните искуства на бродовите (Фелдман, 2019, стр.138), со што собрал доволно информации и факти за да напише реалистична приказна.

Во врска со водите во кои ќе отплови Сантијаго, логично е дека станува збор за Мексиканскиот Залив. Можеме да дојдеме до овој заклучок бидејќи во новелата старецот неколку пати напоменува дека рибата го влече на северозапад од брегот на Куба, кон отворени води, односно кон заливот. Земајќи го предвид огромното пространство на заливот од 1.6 милиони км², многу лесно би можел човек со мал брод влечен од крупна риба да се најде изолиран.

Кога Сантијаго зборува за „длабокото“ каде се собираат многу риби тоа се однесува на вистинското место во заливот кое рибарите од Коцимар го нарекувале *'el hondón'*² (Фуентес, 1984, стр.245).

Приказот на религијата во новелата

Делото избобилува со христијански симболи и алузии. Со употребата на сите нив, Хемингвеј ја поставил атмосферата за приказната на реалистичен начин бидејќи и повеќето Кубанци биле побожни католици откако шпанските колонизатори во Куба со себе го донеле христијанството, поточно католицизмот. Тоа било религијата на најголем дел Кубанци сè до 1959 год., кога тогашниот претседател Фидел Кастро ја прогласил Куба за атеистичка држава (Данлави Валенти, 2002, стр. 87).

По тридневното искушение старецот Сантијаго, чие име е варијација од името на светецот заштитник на рибарите – *Св. Јаков*³, се издигнува како олицетворение на Исус. На пример, неговите повредени дланки наликуваат на повредените дланки на Исус, а кога го напаѓаат ајкулите тој испушта звуци какви што би правел човек кога го распнуваат. Кога Сантијаго се враќа дома, тој го носи јарболот до куќичката (каде ги има сликите од Исус и заштитничката

2) *el hondón* – длабоко, дно, дупка (превод)

3) *Св. Јаков* е светец кој пред да стане апостол на Исус бил обичен рибар. Подоцна верниците го сметаат за заштитник на рибарите и на Шпанија, а името што го носи главниот лик во новелата Сантијаго, кој е рибар со потекло од Шпанија, е всушност варијација од латинското име на овој светец, *Sancti Iacobi*. Овој светец е истиот на кој му се појавила Богородица како привидение и ја изградил црквата *Nuestra Señora del Pilar* во Шпанија.

на Куба *Virgen del Cobre*) на рамо, исто како што Исус бил принуден да го носи крстот на рамо. На крајот, кога легнува на својот кревет, тој е во истата положба како Исус на крстот со повредените раце испружени над него.

Тргајќи ги настрана сите физички сличности, Сантијаго наликува на Исус и поради тоа што исто како него минува низ безброј маки, се соочува со неизбежната смрт без да се пожали и сето ова го надминува. Исус е буквално воскреснат, а старецот ја „воскреснува“ својата репутација и повторно го придобива Манолин како помошник, кому ќе може да ги пренесе своите мудрост и знаење за следните генерации.

Вреди да се напомене дека постои веројатност Сантијаго да е приказ на Каин, кој според Библијата е првото дете на Адам и Ева и првиот убиец во светот. Се верува дека оваа споредба меѓу Каин и Сантијаго е направена бидејќи и тој е цврсто одлучен да го фати и убие марлиноот, за кој вели дека го смета за брат, како што и Каин го убил брата си Авел и Римјаните го убиле Исус (Велс - Џобс, 1968, стр. 59).

И покрај сите христијански симболи во приказната, критичарката Розенфилд (1968, стр.49) смета дека ниту Хемингвеј, ниту неговиот лик Сантијаго биле религиозни. Нејзиниот став е дека молитвите се само глума, а Сантијаго ветува дека ќе отиде на ацилак во чест на *Virgen del Cobre* ако ја фати рибата, односно доколку му се исполни условот, а не сака да оди доброволно како другите верници. Од *Virgen del Cobre* има и слика во колибата, но таа повеќе служи како спомен на починатата сопруга, отколку како симбол на возвишена моќ (Џобс, 1968, стр. 49). Уште поголем доказ дека тој не е вистински верник е фактот дека Сантијаго не се моли за сопствениот спас како што би се молел вистински христијански верник, туку се моли за смртта на рибата без оглед на тоа колку е таа прекрасна (Џобс, 1968, стр. 49).

Од друга страна, во својата анализа Валдемир (1957) расправа за можноста Сантијаго воопшто да не е побожен, туку дека Хемингвеј го создал да верува во т.н. *филозофија на Човекот* и неговите способности до степен на религија (стр.163). Ернест израснал во побожно семејство и имал почит кон верниците, макар што тој самиот никогаш не бил голем верник. Ова е главната причина да создава ликови кои ќе се потпрат на себе кога работите ќе тргнат наопаку наместо да чекаат молитвите да ги спасат, но никогаш не ја исклучува можноста тие да се молат. Најсоодветен и најточен опис за *религијата на Човекот* е следниов извадок од анализата на критичарот Викс (1962), кој тврди дека:

„Хемингвеј не станал побожен за да ја напише „Старецот и морето“. Тој отсекогаш бил, но неговата религија не била традиционална како останатите. Тој ја слави, отсекогаш ја славел, *религијата на Човекот*; „Старецот и морето“ само ја воздига малку повеќе од претходните дела на Хемингвеј... Откако бил повреден во експлозија во Втората светска војна, Хемингвеј бил побожен егзистенцијалист кој се обидува да биде католик.“

Останати паралели меѓу реалноста и новелата

Како резултат на престојот на Куба и нејзиното влијание врз Хемингвеј, во новелата се вклучени повеќе детали и елементи од кубанската култура кои во овој дел од трудот ќе бидат наброени и објаснети.

Најпрво мора да се спомене употребата на шпански фрази и зборови во новелата, кои Хемингвеј ги вметнал за да ја направи приказната поавтентична, со оглед на тоа дека дејството е сместено во држава каде се зборува овој јазик. Неговите ликови ги користат зборовите и фразите: *viejo, bodega, que va, sala(d) o, negro, la/el mar; agua mala, El Campeon, galanos, juegos*, кои во превод значат: старец, продавница, како оди, баксуз, црнец/црнчуга, морето, зла вода/зло море, Шампионот, ајкули, игри итн.

Потоа исхраната на Сантијаго се состои главно од риба, поточно туна, исто како и исхраната на кубанските рибари и локално население, а оброкот кој Манолин му го носи на Сантијаго - црн грав и ориз, пржени банани и чорба (Хемингвеј, 1952, стр. 7) е всушност традиционален за кубанската кујна.

Сиромаштијата, освен што ги принудувала луѓето лошо да се хранат, придонесувала и да се влоши нивната здравствена состојба. Хемингвејовиот опис на Сантијаго открива дека тој има рак на кожата како резултат на постојаната изложеност на сонце (Хемингвеј, 1952, стр. 1). Оваа болест се појавувала кај многу рибари на Куба и ретко била лекувана со соодветните третмани и лекаства. Докторот на Ернест на Куба, Сотолонго, тврди дека она што е опишано во новелата не е рак туку т.н. "cloasma", болест на лушпеста кожа предизвикана од претерана изложеност на сонце, но со сигурност не е рак како што Ернест запишал во приказната (Фуентес, 1984, стр.241), а и Хемингвеј ја имал истата кожна болест.

Ернест уживал да гледа бејзбол и да го подучува неговиот најмал син и другарчињата, група наречена „*Las Estrellas de Gigi*” (Фуентес, 1984, стр. 35), како да играат, а и пишува за овој спорт и играчот Ди Мацио во новелата. Дури и го создал ликот Сантијаго да се мотивира да ги издржи маките со мислата дека неговиот омилен играч не би се жалел да е на негово место. Другата причина поради која Ернест пишувал за овој американски спорт бил фактот дека Кубанците го играле и уживале во него откако го присвоиле во обид да се разликуваат од шпанските колонизатори и културата која им ја наметнале (Данливи Валенти, 2002, стр. 239).

Следната сличност меѓу реалноста и новелата е коцкањето, кое било достапно и доста евтино за стандардите на американските посетители, а било забрането со закон во САД. Куба за туристите била *остров на задоволства* (Данливи Валенти, 2002, стр. 75) и економијата на земјата растела токму поради коцкањето по локалите и казината, но можеле да си го дозволат само побогатите додека лотариите и обложувањето на спортови вообичаено биле достапни на средната и ниската класа (Данливи Валенти, 2002, стр. 139).

Сантијаго во новелата исто така споменува купување на лоз бидејќи сака да провери дали ќе му се смени среќата ако лозот е со број осумдесет и пет, бројот на денови кои ги поминал без улов (Хемингвеј, 1952, стр. 5).

Ова води до идејата за среќа и несреќа која не само што е присутна и во

новелата и во кубанската култура туку и во животот на Хемингвеј. Многу од одлуките и постапките Сантијаго ги базира врз среќата исто како повеќето Кубанци, што се согледува во нивното учество во игрите на среќа. Според сведоштвото на рибарот Грегорио Фуентес, Ернест исто така бил суверен и во џебот секогаш носел среќно камче (Фуентес, 1984, стр.83). Бројот тринаесет му бил омилен на Хемингвеј, го сметал за добар знак, иако во Куба го имал спротивното значење, та дури и регистарските таблички на сите негови автомобили го содржеле овој број (Фуентес, 1984, стр. 83).

Со разгледувањето на сите овие примери и паралели не може да се негира фактот дека Хемингвеј искористил многу детали од секојдневниот живот на Кубанците и од нивното општество и со тоа напишал приказна која се карактеризира со автентичност и реалистични ликови и случки.

Заклучок

Во овој труд целта беше да се направи анализа на новелата „Старецот и морето“ (1952) и со тоа да се разгледаат инспирациите кои Куба му ги понудила на Хемингвеј и паралелите меѓу самата новела и реалноста, односно неговите искуства заедно со Кубанците. За Хемингвеј се знае дека црпел инспирација од своите авантури и искуства и макар што читателите и критичарите си имаат свои ставови кои е невозможно да бидат идентични, не може да се одрече она што е јасно - дека Куба имала важна улога во создавањето на оваа новела. Локациите, личностите, искуствата, сè на островот на некој начин има придонесено за Хемингвеј да го напише своето најдобро дело. Ернест Хемингвеј успешно ја преточил својата љубов и почит кон островот и народот во оваа навидум обична, но трогателна приказна за еден старец и неговиот посакуван улов, рибата марлин.

